

**QUYỀN ĐƯỢC ĐI HỌC VÀ CHÍNH SÁCH GIÁO DỤC HÒA NHẬP
TRẺ KHUYẾT TẬT VIỆT NAM**

PGS.TS. Phạm Minh Mục

HÀ NỘI – 12/2016

NỘI DUNG

- 1) Giới thiệu**
- 2) Các khái niệm cơ bản**
- 3) Chính sách giáo dục trẻ khuyết tật/ GDHN nhập Việt Nam**
- 4) Dư luận xã hội về chính sách GDHN**
- 5) Bàn luận và kiến nghị**

1. Giới thiệu

1. Mục tiêu:

Phân tích chính sách GDHN hiện hành và sự phản ánh về quá trình thi chính sách nhằm tạo điều kiện cho trẻ khuyết tật (trẻ khiếm thị) được nhập học và hỗ trợ trẻ trong quá trình học tập.

2. Các nội dung chính:

- 1) Chính sách GDHN Việt Nam hiện hành ntn?
- 2) Dư luận xã hội về thực hiện quyền được đi học hòa nhập phản ánh ntn?
- 3) Cần có những bàn thảo và đề xuất gì cho đối thoại chính sách giáo dục hòa nhập (8.2016)?

1. Giới thiệu (tt)

Khái quát các chính sách về giáo dục cho người khuyết tật

- **Hồi cứu tài liệu** làm rõ các khái niệm cơ bản: Chính sách, trẻ em khuyết tật, tiếp cận quyền, giáo dục trẻ khuyết tật.
- **Phân tích** hệ thống chính sách GDTKT (GDHN) Việt Nam hiện hành
- **Tìm hiểu dư luận xã hội** về chính sách GDTKT phản ánh qua các phương tiện thông tin đại chúng.
- **Thảo luận:** Khuyến nghị, kiến nghị.

2. Các khái niệm cơ bản

2.1. **Trẻ em khuyết tật:** người dưới 16 tuổi bị khiếm khuyết về cơ thể, hoặc bị suy giảm chức năng được biểu hiện dưới dạng tật khiến cho lao động, sinh hoạt, học tập gặp khó khăn.

- **6 dạng** khuyết tật: a) vận động; b) nghe, nói; c) nhìn; d) thần kinh, tâm thần; đ) trí tuệ; e) khác.
- **3 mức độ:** 1) Đặc biệt nặng - không thể tự phục vụ; 2) Nặng – không tự phục vụ một phần; & 3) Nhẹ - không phải 1 & 2.
- **Thẩm quyền xác định KT:** HĐ cấp xã, cho 3 dạng TKT dưới 6 tuổi (a, c, & d) và cả 6 dạng cho trên 6 tuổi.
- **HĐ giám định Y khoa:** các dạng còn lại (dưới 6 tuổi), & các trường hợp cần giám định.

2. Các khái niệm cơ bản (tt)

2.2. Tiếp cận quyền

- **Quyền:** Quyền là cái mà luật pháp, xã hội, phong tục hay lẽ phải cho phép hưởng thụ, vận dụng, thi hành... và, khi thiếu được yêu cầu để có, nếu bị tước đoạt có thể đòi hỏi để giành lại.
- **Quyền:** mối quan hệ giữa một cá nhân (hoặc một nhóm các cá nhân) được yêu cầu chính đáng đối với một cá nhân (hoặc một nhóm cá nhân) khác có nghĩa vụ hoặc trách nhiệm liên quan tới yêu cầu đó.
- **Tiếp cận quyền:** theo Công ước quốc tế về Quyền trẻ em, Công ước quốc tế về quyền của NKT và các văn bản quy phạm pháp luật Việt Nam về việc thực hiện Quyền của trẻ em.

2. Các khái niệm cơ bản (tt)

2.3. Chính sách

- **Chính sách** (policy)– một chiều hướng hoặc nguyên tắc hành động đã được thông qua hoặc đề xuất bởi một chính phủ, đảng phái, doanh nghiệp hay cá nhân. (*The Concise Oxford Dictionary of current English*. Oxford University Press, 1991)
- **Chính sách** - *kế hoạch hành động & các hướng dẫn phù hợp nhất nhằm đạt được một kết quả mong đợi* (Sean Lennon. Educational Policy: definition, process and the new school leaders who use it. www.lennonportal.net/index_files/policy1.ppt).
- **Chính sách** – *là những tư tưởng, định hướng, mong muốn cần hướng tới, cần đạt được. Còn chiến lược hay kế hoạch, thậm chí pháp luật chẳng qua chỉ là hình thức, là phương tiện để chuyển tải, thể hiện chính sách mà thôi.* Đinh Dũng Sĩ.
Chính sách và mối quan hệ giữa chính sách với pháp luật trong hoạt động lập pháp. (Đinh Dũng Sĩ <http://xaydungphapluat.chinhphu.vn>)

3. CHÍNH SÁCH GIÁO DỤC TKT VIỆT NAM

- *Thể hiện ở 4 dạng:*

1) Chủ trương, chính sách của Đảng

2) Các điều ước, công ước quốc tế mà Việt Nam là thành viên

3) Văn bản pháp luật của Nhà nước

3) Các chiến lược, chương trình, đề án quốc gia và kế hoạch, chỉ đạo, hướng dẫn của các Bộ, Ngành.

3.1. Chủ trương, chính sách của Đảng

- **Nghị quyết TƯ 2 khóa VIII (12/1996):** 2 trong số 6 mục tiêu liên quan đối với giáo dục TEKT, gồm: 1) phát triển bậc mầm non, đảm bảo hầu hết trẻ 5 tuổi được học chương trình mẫu giáo lớn; 2) phổ cập giáo dục tiểu học trong cả nước, phổ cập THCS ở những nơi có điều kiện.
- **Thông báo số 242/TB-TW của BCT 15/4/2009:** 'Đảm bảo công bằng xã hội trong giáo dục... Đặc biệt chú ý đến ...học sinh có hoàn cảnh đặc biệt khó khăn và học sinh khuyết tật '.
- **Nghị quyết số 29, Trung ương 8 khóa XI:** "...Biên soạn sách giáo khoa, tài liệu hỗ trợ dạy và học phù hợp với từng đối tượng học, chú ý đến học sinh dân tộc thiểu số và học sinh khuyết tật"

3.2. Những cam kết quốc tế của Nhà nước

- *Công ước Quốc tế về Quyền trẻ em* (Việt Nam tham gia 1991): có quyền được giáo dục, được bổ sung về quyền của trẻ em khuyết tật.
- *Công ước quốc tế về Quyền của Người khuyết tật* (QH phê chuẩn tham gia 12/2014): *Điều 24 – Quyền giáo dục*

... Các quốc gia thành viên phải bảo đảm hệ thống giáo dục ở mọi cấp và học tập suốt đời cho người khuyết tật... (*điểm 1*)

.. Người khuyết tật không bị loại khỏi hệ thống giáo dục phổ thông..., và trẻ em khuyết tật không bị loại khỏi giáo dục tiểu học bắt buộc, hoặc giáo dục trung học, trên cơ sở khuyết tật (*điểm 2a*).

3.3. Văn bản pháp quy

- **Hiến pháp 2013:** Công dân có quyền và nghĩa vụ học tập (*điều 39*); ... bảo đảm giáo dục tiểu học là bắt buộc (*điều 61*).
- **Luật Giáo dục 2005:** Bắt buộc tham gia phổ cập giáo dục tiểu học cho tất cả trẻ em trong độ tuổi (*điều 10*).
- **Luật Người Khuyết tật 2010:**

... Người khuyết tật được nhập học ở độ tuổi cao hơn so với độ tuổi quy định đối với giáo dục phổ thông; được ưu tiên trong tuyển sinh; được miễn, giảm một số môn học hoặc nội dung và hoạt động giáo dục mà khả năng của cá nhân không thể đáp ứng (*điều 27*).

... Giáo dục hòa nhập là phương thức giáo dục chủ yếu đối với người khuyết tật (*điều 28*);

... Các cơ sở giáo dục phải bảo đảm các điều kiện dạy và học phù hợp đối với người khuyết tật, không được từ chối tiếp nhận người khuyết tật.. (*điều 30*).

3.3. Văn bản pháp quy (tt)

- **Nghị định 28/2012/NĐ-CP**: Quy định chi tiết và hướng dẫn thi hành Luật người khuyết tật.
- **Quy định 23/ 2006/ QĐ-BGDĐT**: Quy định về giáo dục hòa nhập cho người tàn tật, khuyết tật.
- **Thông tư 39/2009/TT-BGDĐT**: Quy định giáo dục hoà nhập cho trẻ em có hoàn cảnh khó khăn.
- **Thông tư liên tịch 58/2012/TTLT-BGDĐT-BLĐTBXH**: Quy định về điều kiện và thủ tục thành lập, hoạt động, đình chỉ hoạt động, tổ chức lại, giải thể Trung tâm hỗ trợ phát triển giáo dục hòa nhập

3.3. Văn bản pháp quy (tt)

- **Nghị định 28/2012/NĐ-CP**: Quy định chi tiết và hướng dẫn thi hành Luật người khuyết tật.
- **Quy định 23/ 2006/ QĐ-BGDĐT**: Quy định về giáo dục hòa nhập cho người tàn tật, khuyết tật.
- **Thông tư 39/2009/TT-BGDĐT**: Quy định giáo dục hoà nhập cho trẻ em có hoàn cảnh khó khăn.
- **Thông tư liên tịch 58/2012/TTLT-BGDĐT-BLĐTBXH**: Quy định về điều kiện và thủ tục thành lập, hoạt động, đình chỉ hoạt động, tổ chức lại, giải thể Trung tâm hỗ trợ phát triển giáo dục hòa nhập

3.3. Văn bản pháp quy (tt)

- **Thông tư liên tịch số 42/ 2013/ TTLT-BGDĐT-BLĐTBXH-BTC:** Quy định về chính sách giáo dục đối với người khuyết tật
 - + Người khuyết tật được nhập học ở độ tuổi cao hơn so với quy định chung là 3 tuổi; ... được hưởng chế độ tuyển thẳng vào trung học phổ thông, được xét tuyển thẳng vào trung cấp chuyên nghiệp (điều 2).
 - + ..đánh giá kết quả giáo dục của người khuyết tật ... theo nguyên tắc động viên, khuyến khích sự nỗ lực và tiến bộ của người học (điều 4).
 - + Người khuyết tật học tại các cơ sở giáo dục được miễn, giảm học phí và hỗ trợ chi phí học tập (điều 6).

3.4. Các chiến lược, đề án quốc gia, kế hoạch, chỉ đạo, hướng dẫn của Bộ, Ngành

- **Chiến lược phát triển giáo dục 2011-2020** (số : 711/QĐ-TTg ngày 13/6/2012): ... Đến năm 2020, tỉ lệ đi học đúng tuổi ở tiểu học là 99%, trung học cơ sở là 95% và 80% thanh niên trong độ tuổi đạt trình độ học vấn trung học phổ thông và tương đương; có 70% trẻ em khuyết tật được đi học.
- **Đề án trợ giúp người khuyết tật giai đoạn 2012 – 2020** (Số 1019/QĐ – TTg ngày 5/8/2012): ... Giai đoạn 2016 – 2020: 70% trẻ khuyết tật có khả năng học tập được tiếp cận giáo dục. 100% công trình là cơ sở giáo dục bảo đảm điều kiện tiếp cận đối với người khuyết tật.

Quyết định số 1100/TTg về việc thực hiện Công ước của LHQ về Quyền của trẻ khuyết tật.

- - Nâng cao năng lực hoạt động trung tâm hỗ trợ và phát triển giáo dục hòa nhập;
- - Nghiên cứu xây dựng và phổ biến hệ thống ký hiệu ngôn ngữ phổ thông sử dụng thống nhất trong toàn quốc. Tiếp tục xây dựng và hoàn thiện tài liệu kí hiệu ngôn ngữ cho các cấp học phổ thông;
- - Đưa giáo trình về thiết kế tiếp cận các công trình xây dựng vào đào tạo tại các trường kiến trúc, xây dựng, tập huấn cho kiến trúc sư, kỹ sư xây dựng, thanh tra xây dựng và các đối tượng hành nghề trong hoạt động xây dựng.
- 2. Các bộ, ngành và địa phương lập dự toán ngân sách hàng năm để thực hiện Kế hoạch và quản lý, sử dụng kinh phí theo quy định của pháp luật về ngân sách nhà nước.

3.4. Các chiến lược, đề án quốc gia, kế hoạch, chỉ đạo, hướng dẫn của Bộ, Ngành (tt)

- **Hướng dẫn thực hiện nhiệm vụ năm học 2008-2009** (Số: 7720/BGDĐT-GDTH ngày 22/8/2008): ... Học sinh khuyết tật là đối tượng được quan tâm chăm sóc để hưởng quyền được giáo dục; ... **Bảo đảm thu nhận hết trẻ vào học trường tiểu học tại địa bàn.**
- **Hướng dẫn thực hiện nhiệm vụ GDTH năm học 2014-2015** (Số 4119/BGDĐT-GDT 06/8/2014): Các địa phương cần tăng cường cơ hội tiếp cận giáo dục cho trẻ khuyết tật theo Luật người khuyết tật; ... Tuyên truyền, hướng dẫn các cơ sở giáo dục trong việc thực hiện Thông tư liên tịch số 42/2013/TTLT-BGDĐT-BLĐTBXH-BTC...

Các Thông tư về đánh giá kết quả giáo dục HSKT

- “**Điều 12. Đánh giá học sinh khuyết tật và học sinh học ở các lớp học linh hoạt**
 - Đánh giá học sinh khuyết tật và học sinh học ở các lớp học linh hoạt bảo đảm quyền được chăm sóc và giáo dục.
 - 1. Học sinh khuyết tật học theo phương thức giáo dục hoà nhập được đánh giá như đối với học sinh không khuyết tật có điều chỉnh yêu cầu hoặc theo yêu cầu của kế hoạch giáo dục cá nhân.
 - 2. Học sinh khuyết tật học theo phương thức giáo dục chuyên biệt được đánh giá theo quy định dành cho giáo dục chuyên biệt hoặc theo yêu cầu của kế hoạch giáo dục cá nhân.
 - 3. Đối với học sinh học ở các lớp học linh hoạt: giáo viên căn cứ vào nhận xét, đánh giá thường xuyên qua các buổi học tại lớp học linh hoạt và kết quả đánh giá định kỳ môn Toán, môn Tiếng Việt được thực hiện theo quy định tại Điều 10 của Quy định này.”
- **Điều 14. Đánh giá học sinh khuyết tật**
 - 1. Đánh giá học sinh khuyết tật theo nguyên tắc đồng viên, khuyến khích sự nỗ lực và sự tiến bộ của học sinh là chính.
 - 2. Học sinh khuyết tật có khả năng đáp ứng các yêu cầu của chương trình giáo dục THCS, THPT được đánh giá, xếp loại theo các quy định như đối với học sinh bình thường nhưng có giảm nhẹ yêu cầu về kết quả học tập.
 - 3. Học sinh khuyết tật không đủ khả năng đáp ứng các yêu cầu của chương trình giáo dục THCS, THPT được đánh giá dựa trên sự nỗ lực, tiến bộ của học sinh và không xếp loại đối tượng này.

4. DỰ LUẬN XÃ HỘI

- **Phụ huynh trẻ khuyết tật**

Lo lắng và gặp khó khăn về nhập học cho con

<http://www.sggp.org.vn/giaoduc/2013/9/327207>

<http://www.drdvietnam.org/accessibility/bai-viet/17608-tre-tu-ky-dang-thiet-thoi-hon-tre-khuyet-tat.html>

<http://chinhsachonline.chinhphu.vn/Chi-tiet-cau-hoi/Tre-khuyet-tat-co-duoc-uu-tien-khi-nhap-hoc/2043.vgp>

4. DỰ LUẬN XÃ HỘI

- **Giáo viên và các nhà trường**

Ngại nhận trẻ KT vào học hòa nhập

...Đa số cán bộ quản lý trường học và giáo viên đã nhận thức rõ các chính sách hiện hành về giáo dục cho trẻ KT, song vẫn còn 30% các trường được khảo sát nhận thấy trường mình chưa làm tròn trách nhiệm liên quan đến trẻ KT. Và chỉ có 6% các trường cho biết họ đã nỗ lực hết sức để nhận tất cả trẻ KT vào học.

Nguồn: <http://baochinhphu.vn/Doi-song/Giao-duc-hoc-sinh-khuyet-tat-Kho-khan-tram-be/243772.vgp15/12/2015>

Rất ít nơi giáo viên hòa nhập nhận được thêm phụ cấp hỗ trợ như quy định ở Nghị định 28/2012/NĐ-CP, điều 7, khoản 2.

Nguồn: <http://phunuonline.com.vn/xa-hoi/tro-cap-giao-vien-day-tre-khuyet-tat-hoa-nhap-cho-den-bao-gio-7988/>

5. BÀN LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ

5.1. Bàn luận

- **Chính sách GD TKT Việt Nam: có rất nhiều điểm tiến bộ**

1) Tính hệ thống, liên tục và khá đầy đủ của các quy định;

2) Tiệm cận các xu hướng quốc tế;

3) Từng bước ngày càng được cụ thể hóa thành chương trình hành động với nguồn lực đa dạng và đầy đủ hơn.

5. BÀN LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ (tt)

5.1. Bàn luận

- Hạn chế:

- 1) Luật, ND, thông tư, quy chế đi trước các thử nghiệm, các đề án chính sách nên nhiều khi nóng vội, chưa đủ điều kiện thực hiện => giảm hiệu lực.
- 2) Thiếu chế tài xử lí trong trường hợp không thực hiện các quy định => giảm hiệu lực.
- 3) Các kế hoạch, hướng dẫn, chỉ đạo và chế độ báo cáo đánh giá của Ngành là dễ đi vào thực tiễn nhà trường nhất, nhưng chưa thường xuyên, liên tục, quyết liệt xuyên suốt mỗi năm học và học kì.
- 4) Chưa huy động được sự tham gia xây dựng và giám sát thực thi chính sách của các tổ chức liên quan, ví dụ DPs.

5. BÀN LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ (tt)

5.1. Bàn luận

- **Thực thi chính sách GDHN còn nhiều rào cản:**
 - + Nhận thức của cha mẹ TKT về quyền được đi học và các quy định hiện hành.
 - + Giáo viên và nhà trường thiếu sự hỗ trợ (dịch vụ hỗ trợ, ngân sách hỗ trợ, hạ tầng hỗ trợ,..)

5. BÀN LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ (tt)

5.1. Kiến nghị

- **Các bên liên đới:** tiếp tục quá trình đối thoại và vận động chính sách, hướng tới tiếp cận quyền một cách đầy đủ trong các văn bản pháp luật => lâu dài.
- **Bộ Giáo dục & Đào tạo:**
 - + Đảm bảo có nội dung chỉ đạo về Giáo dục hòa nhập trong Kế hoạch từng năm học và trong Báo cáo sơ kết, tổng kết học kì mỗi năm học => Ngay trước thềm năm học mới.
 - + Chủ trì xem xét, làm rõ hơn quy định về độ tuổi nhập học, về chuyển cấp, chuyển lớp, chuyển trường (thông tư 42/ 2013/ TTLT-BGDĐT-BLĐT BXH-BTC).
 - + Có văn bản về cơ chế tham gia xây dựng và giám sát thực thi chính sách GDHN từ các tổ chức xã hội của và vì NKT.

Xin trân trọng cảm ơn!